

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора
Кобилянського Олександра Володимировича
на дисертацію Марцевої Людмили Андріївни
«Теоретичні та методичні основи професійної підготовки
молодших спеціалістів радіотехнічного профілю»,
представлену на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми дисертації. Економічний розвиток держави завжди визначається рівнем технологій та якістю підготовки відповідних фахівців. Електроніка та радіотехніка залишаються найбільш динамічними галузями економіки в світі, а для багатьох розвинутих країн нині є стратегічними. Водночас, незважаючи на вагомий напруження українських і зарубіжних науковців, відчувається нестача педагогічних та психологічних досліджень, у яких досліджується професійна підготовка молодших спеціалістів технічного спрямування. Передусім це стосується особливостей методичного та організаційного забезпечення професійної підготовки студентів-радіотехніків у коледжах.

Наукоємна індустрія потребує компетентних молодших спеціалістів, які здатні за короткий час опанувати інноваційні технології конструювання, експлуатації та ремонту електронних і радіотехнічних приладів. Отже, чільну роль у підготовці фахівців набуває орієнтація на формування відповідної професійної компетентності, що дозволяє полегшити їх адаптацію до сучасного професійного середовища. Як наслідок, кардинально змінюються критерії якості освіти та методологія її реформування й удосконалення. Професійна підготовка у навчальних закладах має стати компонентом глобального проекту неперервної освіти, бути її рушійною силою, сприяти інтеграції інших ступенів, ланок і форм навчання, відповідно до сучасних тенденцій розвитку освіти: глобалізації, інтернаціоналізації, інформатизації, інтеграції, децентралізації, а також оптимізації.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Львівського науково-практичного центру Інституту професійно-технічної освіти НАПН України з теми НДР: «Формування професійних якостей майбутніх кваліфікованих робітників в умовах техніко-технологічних змін» (РК № 0113U001274).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій. У дисертації з'ясовано стан дослідження обраної проблеми, визначено теоретико-методологічні засади підготовки молодших спеціалістів та дидактичні умови їх професійної підготовки, що впливають на

формування їх професійної компетентності. На основі цих положень обґрунтовано власну наукову позицію автора.

Основні положення концепції дослідження розкривають напрями вдосконалення професійної підготовки майбутніх радіотехніків у коледжах. Згідно з метою й концепцією дослідження сформульовано гіпотезу та її складові. Наукова новизна ілюструє великий обсяг проведених теоретичних та експериментальних досліджень, запропонованих численних оригінальних ідей, реалізованих на практиці. Вміло розмежовані теоретична та практична складові результатів дослідження. Загалом дослідження структуроване в часі, під час його проведення використовувалися адекватні теоретичні та емпіричні методи дослідження.

Позитивної оцінки заслуговує розроблена в дисертації й експериментально перевірена методика оптимізації підготовки молодших спеціалістів радіотехнічного профілю в технічних коледжах, спрямована на формування професійної компетентності студентів. Концепція підготовки молодших спеціалістів радіотехнічного профілю, спрямована на проектування й апробацію в технічних коледжах інноваційного освітнього середовища на основі врахування новітніх психологічних та педагогічних теорій і підходів.

Для вирішення проблеми реалізації компетентнісного підходу в професійній підготовці молодших спеціалістів радіотехнічного профілю, Л. А. Марцева проаналізувала практику підготовки молодших спеціалістів радіотехнічного профілю в Україні, досвід підготовки майбутніх фахівців середньої ланки у країнах зарубіжжя та зробила висновок про необхідність обґрунтування організаційно-методичних засад оптимізації професійної підготовки молодших спеціалістів радіотехнічного профілю відповідно до сучасних і перспективних вимог радіотехнічного виробництва та сфери обслуговування.

Істотним внеском Л. А. Марцевої в теорію професійної підготовки майбутніх фахівців є розроблена концепція компетентнісно орієнтованої підготовки молодших спеціалістів радіотехнічного профілю. Основна ідея концепції спрямована на проектування й апробацію в технічних коледжах інноваційного освітнього середовища на основі врахування новітніх психологічних і педагогічних теорій і підходів, загально-дидактичних та специфічних принципів підготовки молодших спеціалістів радіотехнічного профілю.

Концентруючи увагу на методичних аспектах компетентнісно орієнтованої професійної підготовки, дисертантка подає методику оптимізації підготовки молодших спеціалістів радіотехнічного профілю,

апробовану в технічних коледжах, що забезпечує ефективне проектування, організацію та здійснення процесу формування комплексу компетенцій, необхідних майбутнім фахівцям.

Важливим є те, що дисертантка акцентує увагу на впровадженні організаційно-педагогічних умов ефективної підготовки молодших спеціалістів радіотехнічного профілю за авторською моделлю, реалізація яких визначається сукупністю заходів щодо оптимізації змісту, форм і методів освітнього процесу в навчальному закладі. Саме це, на її думку, є головним чинником підвищення ефективності підготовки молодших спеціалістів радіотехнічного профілю в технічних коледжах, спрямовану на формування професійної компетентності студентів.

Нам імпонують конкретизовані автором дослідження завдання різних етапів експерименту та критерії визначення сформованості професійної компетенції молодших спеціалістів радіотехнічного профілю; основні результати дослідно-експериментальної роботи, кількісний та якісний аналіз ефективності розроблених інновацій, результати статистичного аналізу одержаних даних. Для організації експериментального навчання автором було виділено заходи навчально-виховного та навчально-виробничого спрямування, які потребували цілеспрямованого впровадження. Вони лягли в основу розробленої комплексної цільової програми оптимізації професійної підготовки молодших спеціалістів радіотехнічного профілю в технічних коледжах. Програма забезпечує взаємозв'язок структурних і функціональних елементів, що реалізують інформаційно-аналітичне, навчально-методичне та психолого-педагогічне забезпечення освітнього процесу.

Відмінною рисою дослідно-експериментальної роботи є докладний опис методики оброблення емпіричних результатів дослідження за допомогою програми Statistica 6.0. Заслугує уваги те, що автор обґрунтувала обсяг репрезентативної вибірки.

Показником ефективності освітнього процесу в технічному коледжі визначено рівень засвоєння студентами професійно-теоретичних знань і вмінь, а також професійно-практичних умінь і навичок. Завданням діагностики формування професійної компетентності випускників експертним методом було своєчасне оцінювання організації проведення, результативності впроваджень і внесення необхідних коректив, оперативного втручання й усунення недоліків експериментальної методики.

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій дослідження забезпечується методологічною обґрунтованістю вихідних положень; застосуванням методів, адекватних предмету і завданням дослідження; репрезентативністю вибірки студентів; поєднанням кількісного

і якісного аналізу результатів дослідження та їх зіставленням з масовим педагогічним досвідом.

Загальні висновки роботи структуровані, відповідають завданням дослідження, відображають основні наукові здобутки дисертантки.

Наукова новизна одержаних результатів полягають в обґрунтуванні теоретичних і методичних засад підготовки молодших спеціалістів радіотехнічного профілю та проектуванні моделі, яка відображає систему компетентнісно орієнтованої підготовки, складовими якої є підсистеми – науково-теоретична, нормативно-освітня, організаційно-методична, компетентнісно орієнтованої підготовки, контролю. Також розроблено концепцію підготовки молодших спеціалістів радіотехнічного профілю на методологічному, теоретичному та методичному рівні; обґрунтовано та реалізовано організаційно-педагогічні умови ефективної підготовки молодших спеціалістів (взаємозв'язок технічних коледжів із ПТНЗ, ВНЗ і виробництвом щодо узгодження змісту професійної підготовки; підвищення методичної та проектувальної компетентності педагогічних працівників технічних коледжів; створення інноваційного освітнього середовища для забезпечення пізнавальної активності та психологічного комфорту студентів; цілеспрямована організація й управління формуванням комплексу компетенцій, необхідних фахівцям-радіотехнікам). Автором удосконалено методичні та технологічні підходи до створення навчально-методичного забезпечення підготовки молодших спеціалістів радіотехнічного профілю; уточнено структуру та особливості підготовки молодших спеціалістів радіотехнічного профілю; дидактичні аспекти підготовки молодших спеціалістів радіотехнічного профілю; основні напрями, функції, структурні складові оптимізації професійної підготовки; конкретизовано специфічні принципи підготовки молодших спеціалістів-радіотехніків; структуру та функції компетентності фахівців-радіотехніків, етапи формування компетентності, критерії, показники, методи оцінювання, рівні сформованості професійної компетентності майбутніх радіотехніків; подальшого розвитку набули деякі положення професійної освіти, ідеї компетентнісного підходу, психолого-педагогічне обґрунтування оптимізації освітнього процесу в технічних коледжах.

Теоретичне значення дослідження полягає в тому, що: обґрунтовано методологічні основи оптимізації та модернізації професійної освіти; - уточнено трактування базових понять оптимізації підготовки майбутніх фахівців; з'ясовано дидактичні аспекти підготовки молодших спеціалістів; визначено сутність і структуру професійної компетентності молодшого спеціаліста радіотехнічного профілю; поглиблено розуміння принципу

оптимізації як одного з провідних освітніх принципів; уточнено організаційно-методичні особливості освітнього процесу в технічних коледжах; обґрунтовано сутність інноваційного освітнього середовища технічного коледжу.

Результати дослідження спрямовані на розв'язання важливого завдання педагогіки професійної освіти – обґрунтування сутності, змісту, структури і шляхів підвищення ефективності підготовки студентів у технічних коледжах. Розроблені теоретичні та методичні засади дозволяють більш адекватно відобразити сучасні наукові підходи стосовно оптимізації освітнього процесу та можуть слугувати теоретичним підґрунтям вивчення проблем, пов'язаних з якістю підготовки фахівців середньої ланки в ступеневій освіті.

Публікації Марцевої Л. А. відображають основні наукові положення та результати дослідження і кількісно відповідають установленим вимогам. За результатами досліджень опубліковано 57 наукових праць, з них: одна монографія, два посібники, 25 одноосібних статей у наукових фахових виданнях, 6 публікацій у зарубіжних наукових виданнях, тези і матеріали конференцій, методичні рекомендації.

Практичне значення дослідження визначається тим, що: розроблено й експериментально перевірено методику оптимізації підготовки молодших спеціалістів радіотехнічного профілю в технічних коледжах, спрямовану на формування професійної компетентності студентів; створено й упроваджено в практику комплексне навчально-методичне забезпечення їх підготовки; розроблено методичні рекомендації щодо підвищення педагогічної майстерності викладачів технічних коледжів; підготовлено експериментальні програми дисциплін професійної підготовки молодших спеціалістів радіотехнічних спеціальностей з урахуванням вимог компетентнісного підходу; укладено методичні рекомендації з формування професійної компетентності майбутніх фахівців-радіотехніків та оптимізації їх підготовки в технічних коледжах.

Однак, відзначаючи наукову новизну, теоретичне і практичне значення проведеного дослідження, висловлюємо певні **зауваження і побажання** до рецензованої роботи.

1. Видається сумнівним (с. 26) твердження автора про «подвоєння наукової та технічної інформації за кожні 7–10 років». Сьогодні подвоєння інформації відбувається вдвічі швидше, ніж терміни підготовки молодших спеціалістів, тому і виникла потреба оптимізувати процес їх підготовки у навчальних закладах.

2. Вважаємо не зовсім коректним зміст другого абзацу на с. 73, у якому стверджується, що «Сучасна техніка й технологія виробництва вимагають

для опанування нових робітничих кваліфікацій на основі базової вищої освіти. ... Реалізувати таке навчання може лише рівень вищої технічної освіти. ... Тому очевидно, що нові функції виконуватимуть все ж не бакалаври, а саме молодші спеціалісти».

3. Якщо на с. 86 зазначено, що «молодший спеціаліст радіотехнічного профілю має... володіти широким спектром знань у галузі сучасних радіоелектронних, комп'ютерних і телекомунікаційних технологій», то на с. 95 до складових компетентності випускника віднесені знання, уміння і навички тільки у галузі радіоелектронних технологій, що не відповідає змісту подальших досліджень.

4. Потребує з'ясування висновки дисертантки (с. 103) про відсутність міжпредметних зв'язків між професійними дисциплінами та хімією, фізикою, математикою, що призводить до їх перевантаженості. В роботі порівняльного аналізу змісту цих дисциплін не здійснено і конкретних пропозицій по його оптимізації не наведено.

5. Хоча автором дослідження на с. 222 обґрунтовано 5 рівнів сформованості професійної компетентності молодших спеціалістів радіотехнічного профілю: недостатній (критичний), базовий (репродуктивний), функціональний, оптимальний, творчий (евристичний), в процесі експериментальних досліджень у них визначається тільки чотири перших рівня сформованості професійної компетентності (с. 401, 418, 508).

6. При описі спроектованої педагогічної технології було використано результати досліджень інших науковців стосовно електронних освітніх ресурсів, організації виробничої практики, самостійної роботи та дистанційної освіти. За результатами практичного впровадження розробленої технології потрібно було би оптимізувати рекомендації з її застосування в процесі формування професійної компетентності молодших спеціалістів радіотехнічного профілю, з метою їх успішного працевлаштування і реалізації принципу неперервної освіти (освіти протягом усього життя).

Висловлені зауваження і побажання мають рекомендаційний характер і не заперечують позитивної оцінки виконаного дослідження.

Вважаємо, що дисертаційне дослідження Марцевої Людмили Андріївни є актуальним, характеризується науковою новизною, має теоретичне значення і практичну цінність для педагогічної науки. Розроблені у дослідженні теоретичні і методичні засади формування професійної компетентності молодших спеціалістів радіотехнічного профілю відкривають нові шляхи для удосконалення освітнього процесу в технічних коледжах і будуть стимулом до подальшого студіювання актуалізованих у рецензованій роботі проблем.

Структура дисертації є логічною і науково обґрунтованою. Науковий апарат дослідження в цілому сформульований грамотно. Висновки до роботи висвітлюють її сутність і свідчать, що завдання дослідження розв'язані і мета роботи досягнута.

Автореферат дисертації повно мірою відображає зміст і структуру виконаного дослідження та написаний відповідно до чинних вимог.

Загальний висновок.

Дисертація «Теоретичні та методичні основи професійної підготовки молодших спеціалістів радіотехнічного профілю» є завершеним самостійним дослідженням, що відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, вимогам, що ставляться до робіт поданих на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук, а її автор – Марцева Людмила Андріївна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук,
професор, завідувач кафедри
безпеки життєдіяльності
Вінницького національного
технічного університету

О.В. Кобилянський